

Orijinal Kaynak: Ogborn, Maria. (2021). “The Abode of Madness”, *History Today*, 71(6).

Atıf Şekli: Ogborn, Maria. (2021, Temmuz 03). “Deliliğin Yurdu: Tarafsız Bölge”, Çev. Cemal C. Tarımcıoğlu, *Sosyal Bilimler*. sosyalbilimler.org/deliliğin-yurdu-tarafsiz-bolge

Deliliğin Yurdu: Tarafsız Bölge

Maria Ogborn

Türkçesi: Cemal C. Tarımcıoğlu

Tarafsız bölge terimi, savaşla özellikle Batı Cephesi’ndeki siper savaşlarıyla ilgili açık çağrışımlarla anılmaktadır. Bununla birlikte “tarafsız bölge” (*nanesmaneslande*) kavramı ilk olarak 1086 yılında yazılan *Domesday Book*’ta [Kıyamet Kitabı] görünür ve günümüzde Londra’daki Hyde Park olan bölgeye atıfta bulunur. Bu ifade bugün bildiğimiz hâliyle, 14. yüzyılın ortalarında *nomanneslond* olarak ortaya çıkmıştır ve *Oxford İngilizce Sözlüğü*’nün “Londra şehrinin kuzey duvarının dışında infaz yeri olan bir bölgenin adı” olarak tanımladığı yere atıfta bulunur. Ayrıca daha genel olarak, 1400’lerde Herefordshire’da Westminster ve St. Albans manastırları arasında tartışmaya yol açan ve sonuç olarak bugün hâlâ Nomansland Common olarak adlandırılan ihtilaflı arazileri tanımlamak için kullanıldı. Aynı zamanda, toplu mezarlıklar veya veba çukurları gibi, genellikle kayıp veya ölümle ilişkilendirilen, hukuk sınırlarının ötesinde kabul edilen alanları belirtmek için de kullanılmıştır.

Terimin çoğunlukla Birinci Dünya Savaşı ve hasım ordular arasındaki işgal edilmemiş veya idare edilmeyen bölge ile ilişkilendirilen askeri çağrışımlar kazanması 20. yüzyılda olmuştur. Şair Wilfred Owen’a göre, Batı Cephesi’nin çoğu kez sadece birkaç metre genişliğindeki bu insansız topraklar, “ayın yüzü gibi kaotik, kraterlerle dolu, ıssız, korkunç ve deliliğin yurduydular”.

Terim, Birinci Dünya Savaşı sırasında ilk olarak Tümgeneral Sör Ernest Dunlop Swinton tarafından *The Point of View* [Bakış Açışı] adlı kısa öyküsünde kullanıldı. General, alevleri ve ışıldakları vurgulu bir şekilde tasvir etmektedir:

Cesetlerden oluşan bu ıssız bölgede (muhalif hatlar arasındaki korkunç “tarafsız bölge”) tek tek veya gruplar hâlinde, ışıkta parıldayan veya arkadan geçen bir ışın karşısında siyah bir silüet oluşturan terk edilmiş silahlar görünüyordu.

Hem savaş sırasında hem de sonrasında bu tarafsız bölgeler, Erich Maria Remarque’ın *All Quiet on the Western Front* (1929) [Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok] ve Ernst Jünger’in *Storm of Steel* (1920) [Çelik Fırtına] adlı eserleri de dahil olmak üzere sanat ve edebi eserler için zemin oluşturdu. 1917’de Cambrai’de öldürülen savaş şairi Ewart Alan

Mackintosh, bu bölgeleri “ölüm veya ele geçirmenin görünmeden pusuya yatabileceği” yerler olarak tanımladı ve Robert Beckh şöyle ise yazdı: “Sessizce ilerliyoruz, görmez ölümlerden başka kimsenin olmadığı bir diyardan geçiyoruz.”

Terim nasıl cephedeki erkekler için bir anlam kazandıysa bu eserler de sivillerin ve yabancı bölgelerde savaşın dehşetiyle karşı karşıya kalanların ailelerinin zihnine ulaşması anlamına geliyordu. Bu eserler, söz konusu terimi ve bu manzaraları kolektif hafızaya yerleştirip günümüze kadar ulaştırdı ve Birinci Dünya Savaşı hakkındaki düşüncelerimizi etkiledi.

Tarafsız bölge kavramı 1918’den itibaren askeri çağrışımlarını korudu ve genellikle askerileştirilmiş veya askerden arındırılmış sınırları temsil eder. Bu terim Soğuk Savaş sırasında, Demir Perde’nin bir ucundan diğer ucuna uzanan resmi olarak Doğu Blok’u ülkelerinin sahip olduğu askerileştirilmiş bir alanı tanımlamak için kullanıldı. Bu alanlar genellikle, sivillerin Batı’ya kaçmasını engelleyen gözetleme kuleleri, tel örgüler ve mayın tarlaları tarafından korunuyordu. Terim benzer şekilde, Birleşmiş Milletler tarafından kurulan Kıbrıs Tampon Bölgesi’ni tanımlamak için de sık sık kullanılır. 1974’te adadaki Yunan ve Türk gruplar arasında yaşanan iç savaş, Kıbrıs Ulusal Muhafızları’nın yaptığı bir darbeye ve ardından Türk askeri müdahalesine yol açtı. BM, başkent Lefkoşa’nın sınırlarından geçen 180 km. uzunluğunda bir tampon bölge kurdu. Ciddi şekilde devriye birlikleriyle donatıldıktan sonra adanın bir yarısından diğerine geçişler engellendi.

Terim, yerleşimin olduğu ancak sakinlerinin “kanunsuzlar” veya hukuk alanına girmeyenler olarak görülenler olduğu yerleri tanımlamak için kullanılarak (daha çok orta çağ kullanımına benzemektedir) 20. yüzyıl boyunca daha fazla kullanım kazandı. Bunlar genellikle Wilmette, Illinois yakınlarındaki bir arazi şeridi gibi yoksulluğun hüküm sürdüğü alanlardır ve bu ismi 1920 ile 1940’lar arasında almışlardır. 1930’larda bölgeyi geliştirmek ve bir otel inşa etmek için buraya para akmıştı, ancak fonlar tükendiğinde bölge kumarhaneler, içki dükkanları, dondurma ve sosisli sandviç tezgâhları ve küçük havai fişek dükkanlarıyla doldu. Bölge hızla bir “kumar aleti ve günah merkezi” hâline geldi. Ahlaksızlığın hüküm sürdüğü bir yerdi öyle ki *Chicago Tribune* burayı, “polissiz, sınırsız ve belediye kontrolü altında olmayan bir bölge” olarak tanımladı. O kadar kanunsuz görülüyordu ki, 1930’ların başında kumarhanelerinden birinde yangın çıktığında yakındaki itfaiye birimlerinin hiçbiri yardıma koşmadı veya bölge üzerinde hak iddia etmedi ve binanın yerle bir olmasına sebep oldu.

Tarafsız bölge kavramı, bin yıllık tarihi boyunca askeri, çevresel, kültürel ve hatta metaforik kullanımlara sahip olmuştur. Genellikle siyasi veya yasal anlamda uygulanmaktadır ancak yine de korku, umutsuzluk, kayıp, kanunsuzluk veya ölüm çağrışımlarını da beraberinde getirmektedir. Terim, Birinci Dünya Savaşı’nın manzaralarına ilgi uyandırmaya devam etmektedir. Modern filmler sayesinde, düşmanla savaşmak için sınırı geçerek acımasız ve cansız topraklara giden cesur askerlerin görüntüleri akıllarda kalmıştır.

Tarafsız bölge, gelecekte umudu da ifade edemez mi? Bu isimle anılan Çernobil gibi nükleer felaket bölgelerinin etrafındaki alanlar, insanların yokluğunda doğal ekosistemlerin yeniden canlanmasıyla gelişti.

Fransız hükümeti benzer şekilde, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra tam da terimin öne çıkmaya başladığı sırada Zone Rouge'yu yarattı. Flanders ve Batı Cephesi'nin bir zamanlar çorak, harap olmuş savaş alanlarını, haşhaş ve kır çiçekleri ile kaplı güzel açık kırsal alanlara ve koruma alanlarına dönüştürdü ve burası gelecek nesillerin hayatını kaybedenleri hatırlamasını sağlayan geniş savaş mezarlıklarına ev sahipliği yapmaktadır.

Kayda Değer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ağustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan *sosyalbilimler.org*, sosyal bilimler meselelerine yoğunlaşan, gönüllülük odaklı, açık erişim, akademik bir web sitesidir. Hakkında detaylı bilgi almak için sosyalbilimler.org/hakkinda sayfasını, ekibimizde gönüllü olarak görev almak için sosyalbilimler.org/basvuru sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube'da @sosbilorg kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*'i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten abonesi olarak, her pazar günü, o hafta içinde *sosyalbilimler.org*'da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.

sosyalbilimler.org'da yayımlanan metin, video ve podcastlerin paylaşıldığı Telegram grubuna t.me/sosbilorg adresinden katılabilirsiniz.